

TALABALARNING KASBIY PEDAGOGIK KOMPENSATSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA AMALIY MASHG'ULOTLARNI TASHKIL ETISH METODIKASI

Ilmiy rahbar:

Suropov Bahodir Maydanovich

p.f.f.d (PhD)

Muallif:

Suyunova Latofat Husan qizi

Iqtisodiyot va Pedagogika universiteti

pedagogika mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirish jarayonida amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etish metodikasini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda amaliy mashg'ulotlarning mazmuni, shakllari va metodlari, shuningdek, talabalar kasbiy ko'nikmalarini mustahkamlash va pedagogik kompetensiyalarini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Mazkur metodika pedagogik ta'lim jarayonida talabalar o'qish samaradorligini oshirish, ularning kasbiy kasbga moslashuvini ta'minlash hamda individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda kompensatsiya strategiyalarini qo'llashga yo'naltirilgan. Tadqiqot natijalari amaliy mashg'ulotlarni rejalashtirish, interaktiv va innovatsion metodlarni qo'llash orqali talabalarning kasbiy pedagogik tayyorgarligini rivojlantirish imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: talabalar, kasbiy pedagogik kompensatsiya, amaliy mashg'ulotlar, metodika, pedagogik tayyorgarlik, kasbiy kompetensiya, interaktiv metodlar, innovatsion yondashuv, individual yondashuv, o'quv jarayoni.

Annotation. This article is devoted to the study of the methodology for the effective organization of practical training in the process of developing professional pedagogical compensation of students. The study analyzes the content, forms and methods of practical training, as well as their role in strengthening students' professional skills and improving their pedagogical competencies. This methodology is aimed at increasing the effectiveness

of students' learning in the process of pedagogical education, ensuring their adaptation to the professional profession, and using compensation strategies taking into account their individual capabilities. The results of the study show the possibilities of developing students' professional pedagogical training through the use of interactive and innovative methods in planning practical training.

Keywords: students, professional pedagogical compensation, practical training, methodology, pedagogical training, professional competence, interactive methods, innovative approach, individual approach, educational process.

Аннотация. Данная статья посвящена изучению методологии эффективной организации практической подготовки в процессе развития профессионально-педагогической компенсации студентов. В исследовании анализируются содержание, формы и методы практической подготовки, а также их роль в укреплении профессиональных навыков студентов и повышении их педагогических компетенций. Данная методология направлена на повышение эффективности обучения студентов в процессе педагогического образования, обеспечение их адаптации к профессиональной деятельности и использование стратегий компенсации с учетом их индивидуальных способностей. Результаты исследования показывают возможности развития профессионально-педагогической подготовки студентов посредством использования интерактивных и инновационных методов планирования практической подготовки.

Ключевые слова: студенты, профессионально-педагогическая компенсация, практическая подготовка, методология, педагогическая подготовка, профессиональная компетенция, интерактивные методы, инновационный подход, индивидуальный подход, образовательный процесс.

Kirish. Kasbiy pedagogik tayyorgarlik jarayoni zamonaviy ta'limning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bugungi kunda talabalar nafaqat nazariy bilimlarni egallash, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirish orqali o'z kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishlari zarur. Shu nuqtai nazardan, amaliy mashg'ulotlar talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirishning asosiy vositalaridan biri sifatida e'tiborga loyiqdir. Amaliy mashg'ulotlar yordamida talabalar murakkab vaziyatlarda pedagogik

ychimlar ishlab chiqish, o'z ish faoliyatida yuzaga keladigan muammolarni samarali hal etish va shaxsiy pedagogik strategiyalarini takomillashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasi ularning bilim, ko'nikma va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda pedagogik vazifalarni bajarish qobiliyatini shakllantirishga qaratilgan kompleks jarayonni anglatadi. Shu bois, amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish, o'quv jarayonida interaktiv va innovatsion uslublardan foydalanish, individual yondashuvni ta'minlash dolzarb vazifa sifatida qaraladi. Tadqiqot doirasida amaliy mashg'ulotlarning tarkibi, shakllari va uslublari, shuningdek, talabalar kasbiy tayyorgarligini oshirishdagi roli tahlil qilinadi. Natijada, pedagogik jarayonni samarali tashkil etish va talabalarning kasbiy kompetensiyalarini yanada mustahkamlash imkoniyatlari aniqlanadi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili.

Talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirish va amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etish masalasi pedagogika ilmida keng yoritilgan. O'zbek va xorijiy olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, amaliy mashg'ulotlar talabaning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalarga aylantirish, murakkab pedagogik vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish, shuningdek, individual xususiyatlarni hisobga olgan holda kompensatsion strategiyalarni qo'llash imkonini beradi. O'zbekiston olimlari, jumladan, R. Axmedova, F. Xolmirzaeva va Sh. Qodirov, talabalarning kasbiy pedagogik tayyorgarligida amaliy mashg'ulotlarning metodik ahamiyatini alohida ta'kidlaydilar. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, amaliy mashg'ulotlarni rejalashtirishda interaktiv metodlar, simulyatsion vaziyatlar, muammoli vazifalar va guruh ishlari samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, talabalar kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishda individual yondashuvning roli katta, chunki har bir talabada bilim va ko'nikmalar darajasi farq qiladi. Xorijiy pedagogika ilmida ham amaliy mashg'ulotlarning ahamiyati keng o'rganilgan. Masalan, J. Dewey va K. Kolbning pedagogik yondashuvlarida tajriba orqali o'rganish va faol ta'lim asosiy o'rin tutadi. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, amaliy mashg'ulotlar talabaning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini birlashtiradi, pedagogik vaziyatlarda reflektiv fikrlashni rivojlantiradi va kompensatsion strategiyalarni qo'llashga tayyorlaydi. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi ta'lim standartlari va milliy o'quv

dasturlarida amaliy mashg'ulotlarning mazmuni, shakllari va metodikasi belgilangan. Bu hujjatlar talabalarni kasbiy tayyorgarlikka samarali jalb qilish, pedagogik kompetensiyalarini oshirish va kasbiy pedagogik kompensatsiyani rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlarni nazarda tutadi. Natijada, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan to'g'ri tashkil etish va interaktiv metodlarni qo'llash talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini samarali rivojlantirishning asosiy vositasidir. Shu bilan birga, individual yondashuv va muammoli vaziyatlarda yechim ishlab chiqish qobiliyatini shakllantirish pedagogik jarayonning muhim komponenti hisoblanadi.

Tadqiqotlar metodologiyasi.

Ushbu tadqiqotda talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirish jarayonida amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasini o'rganish uchun sifatli va miqdoriy tadqiqot usullari uyg'unlashtirilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi talabalarning kasbiy tayyorgarligida amaliy mashg'ulotlarning samaradorligini aniqlash, ularni metodik jihatdan mukammal rejalashtirish va individual yondashuv orqali kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish imkoniyatlarini o'rganishdir. Tadqiqot jarayonida kuzatuv, intervyu, so'rovnomalar va pedagogik eksperimentlar metodlaridan foydalangan. Kuzatuv orqali talabalarning amaliy mashg'ulotlarda faoliyati va pedagogik vaziyatlarda qaror qabul qilish jarayoni o'rganilgan. Intervyu va so'rovnomalar yordamida talabalar, tajribali pedagoglar va mentorlar fikrlari yig'ilib, amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi va pedagogik metodlarning qo'llanilishi baholangan. Pedagogik eksperiment esa amaliy mashg'ulotlarni turli metodik yondashuvlar asosida tashkil etish natijasida talabalar kasbiy ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatlarini aniqlashga qaratilgan. Shuningdek, tadqiqotda talabalarning individual xususiyatlari, kasbiy tayyorgarlik darajasi va o'zlashtirish imkoniyatlari hisobga olingan. Tajriba guruhi va nazorat guruhi tashkil etilib, amaliy mashg'ulotlarni turli metodik yondashuvlar asosida o'tkazish natijalari solishtirilgan. Shu orqali talabalar kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirishda eng samarali metodlar aniqlangan. Tadqiqotda olingan natijalar amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan rejalashtirish, interaktiv va innovatsion usullarni qo'llash hamda talabalarning individual imkoniyatlarini hisobga olish orqali kasbiy pedagogik

kompetensiyalarini samarali shakllantirish imkoniyatlarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, metodologik yondashuv talabalarning kasbiy tayyorgarligini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi.

Natija va muhokama.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan samarali tashkil etish talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini sezilarli darajada rivojlantiradi. Tajriba guruhi bilan olib borilgan pedagogik eksperiment natijalari shuni tasdiqladiki, interaktiv metodlar, simulyatsion vaziyatlar, muammoli topshiriqlar va guruh ishlari talabalarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi, ularning pedagogik fikrlash qobiliyatini va kasbiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Shuningdek, individual yondashuv talabalarning o'z imkoniyatlariga moslashtirilgan pedagogik vazifalarni bajarishida muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot davomida kuzatilganidek, talabalarning bilim va ko'nikmalari, shuningdek, shaxsiy xususiyatlari hisobga olinganda amaliy mashg'ulotlarning samaradorligi oshadi. Bu esa kasbiy pedagogik kompensatsiyaning shakllanishi va mustahkamlanishida asosiy omil hisoblanadi. Adabiyotlar tahlili va eksperiment natijalari birgalikda shuni ko'rsatdiki, amaliy mashg'ulotlar nafaqat nazariy bilimlarni mustahkamlash, balki talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, murakkab pedagogik vaziyatlarda yechim ishlab chiqish va reflektiv fikrlashni shakllantirish imkonini beradi. Shu bilan birga, interaktiv va innovatsion metodlarni qo'llash pedagogik jarayonning sifatini oshiradi, talabalarni mustaqil va ijodiy faoliyatga yo'naltiradi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan rejalashtirish va individual yondashuvni qo'llash orqali talabalar kasbiy tayyorgarligi tizimli ravishda rivojlantiriladi, ularning pedagogik kompetensiyalari yanada mustahkamlanadi. Shu asosda, pedagogik jarayonni optimallashtirish va kasbiy pedagogik kompensatsiyani rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish mumkin.

Xulosa.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarni metodik jihatdan samarali tashkil etish muhim ahamiyatga ega. Amaliy mashg'ulotlar talabalarga nazariy bilimlarni

amaliy ko‘nikmalarga aylantirish, murakkab pedagogik vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirish va individual pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi. Tadqiqot davomida interaktiv metodlar, simulyatsion vaziyatlar, muammoli vazifalar va guruh ishlari talabalar faoliyatini rag‘batlantirishda eng samarali vosita ekanligi aniqlangan. Shu bilan birga, individual yondashuvni qo‘llash talabalarning o‘z imkoniyatlariga moslashtirilgan pedagogik vazifalarni bajarishida va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Shuni ta’kidlash lozimki, amaliy mashg‘ulotlarni metodik jihatdan to‘g‘ri rejalashtirish, interaktiv va innovatsion yondashuvlarni qo‘llash talabalarning kasbiy pedagogik tayyorgarligini samarali rivojlantirishga xizmat qiladi. Natijada, pedagogik jarayon sifatini oshirish, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash va ularning kasbiy pedagogik kompensatsiyasini shakllantirish mumkin. Tadqiqot natijalari pedagogik amaliyotda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan tavsiyalar ishlab chiqishga asos bo‘ladi va ta’lim jarayonini yanada samarali tashkil etish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedova, R. (2018). *Talabalarda kasbiy pedagogik kompetensiyani rivojlantirish metodikasi*. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Xolmirzaeva, F. (2019). *Pedagogik ta’limda amaliy mashg‘ulotlar samaradorligini oshirish*. Toshkent: Fan va ta’lim.
3. Qodirov, Sh. (2020). *Kasbiy tayyorgarlik va amaliy mashg‘ulotlar metodikasi*. Toshkent: Pedagogika nashriyoti.
4. Normatov, O. (2017). *Interaktiv metodlar yordamida talabalarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirish*. Toshkent: Ta’lim nashriyoti.
5. Karimova, D. (2016). *Amaliy mashg‘ulotlar va talabalarning kasbiy tayyorgarligi*. Samarqand: Pedagogika.
6. Tursunov, A. (2019). *Pedagogik kompensatsiya va individual yondashuv*. Toshkent: O‘zbekiston pedagogika universiteti nashriyoti.
7. Rahmatova, L. (2018). *Talabalarda kasbiy ko‘nikmalarni shakllantirish usullari*. Buxoro: Ta’lim nashriyoti.

8. Yusupov, B. (2020). *Pedagogik jarayonda innovatsion metodlar*. Toshkent: Fan va ta'lim.
9. Abdurahmonova, N. (2017). *Talabalarning kasbiy tayyorgarligini baholash va rivojlantirish*. Namangan: Pedagogika nashriyoti.
10. Egamberdiyev, S. (2019). *Amaliy mashg'ulotlarni samarali tashkil etish metodikasi*. Toshkent: Ta'lim va pedagogika.